

ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

ДМИТРИЄВ Анатолій Анатолійович - начальник Головного управління Національної поліції України в Харківській області

В статті розглядаються питання протидії організованій злочинності в сфері економіки, аналізуються повноваження та права співробітників підрозділів поліції по протидії організованій злочинності в сфері економіки.

Ключові слова: протидія злочинності, сфера економіки, підрозділи, поліція, реформування.

Організована злочинність у сфері економіки є найбільш складним, багатограничним та небезпечним явищем, яке посягає, насамперед, на політичну, економічну, соціальну, правову та моральну сфери суспільства. Залежно від умов та обставин організована злочинність у сфері економіки набуває різного характеру та поширення. Так, на даний час становище в Україні характеризується байдужістю та безвідповідальністю деяких службових осіб органів влади та управління щодо збереження матеріальних цінностей, забезпечення стабільності, задоволення матеріальних потреб населення країни. Дана ситуація зумовила динамічне зростання масштабів тіньової економіки, показниками якої є збільшення розкрадань в особливо-великих розмірах, вимагання та одержання неправомірної вигоди, діяльності незаконної приватної підприємницької діяльності та інше, що стимулює розвиток організованої злочинності і корупції в Україні. Цей процес, безумовно, впливає на зниження життєвого рівня населення, завдає збитків державі в частині надходжень до бюджету

та забезпечення фінансової діяльності в сфері економіки. Безперервне збільшення кількості громадян, яким довелося покинути домівки, роботу, змінити спосіб життя, падіння моралі, втрата довіри та поваги до державної влади служить надійним джерелом поповнення ешелонів організованої злочинності.

Організована злочинність є небезпечним явищем, що характеризується консолідацією кримінального середовища для постійної і розгалуженої злочинної діяльності з метою здобуття максимальної користі [1, с. 14].

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності від 21 липня 1997 року визначає організовану злочинність як групову діяльність трьох чи більше осіб, яка характеризується ієрархічними зв'язками чи особистими відносинами, що дають можливість їх керівникам дістати прибуток або контролювати території і ринки, внутрішні і зовнішні, за допомогою насильства, залякування чи корупції як для продовження злочинної діяльності, так і для проникнення в легальну економіку [2].

Закон України «Про національну поліцію» визначає, що завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку та протидія злочинності, в тому числі і її організованим формам. Завданням поліції є також забезпечення максимального відшкодування завданих збитків внаслідок протиправної діяльності організованих груп та злочинних організацій [3].

У зв'язку з глобальним реформуванням системи МВС України, ліквідацією спеціального підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБОЗ) постає питання на які саме підрозділи Національної поліції покладені обов'язки протидії організованій злочинності в Україні.

Відповідно до п. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію України» систему поліції складають: 1) центральний орган управління поліцією; 2) територіальні органи поліції. Також варто зазначити, що п. 3 ст. 13 вказаного Закону передбачено, що у складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення [3].

У складі кримінальної поліції діє Департамент захисту економіки Національної поліції та його обласні територіальні підрозділи (Управління захисту економіки), у кожному з яких діє відділ протидії організованим формам злочинності у сфері економіки.

Так, відповідно до наказу Департаменту захисту економіки Національної поліції України про затвердження «Положення про управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України» до завдань управління відносяться:

- виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно – небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію на території обслуговування;

- боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією, на території обслуговування;

- установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [4].

Функції Управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Націо-

нальної поліції України відповідно до покладених на нього завдань:

1) аналізує стан економічної злочинності на території обслуговування, чинники, що її обумовлюють та прогнозує криміногенну ситуацію в соціально-економічній сфері регіону; розробляє та вносить пропозиції керівництву Департаменту щодо вдосконалення організації його діяльності;

2) взаємодіє із органами та підрозділами Національної поліції України, іншими органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, у тому числі громадськими, а також у межах компетенції з правоохоронними органами іноземних держав і міжнародними організаціями у вирішенні питань боротьби зі злочинністю;

3) використовує сили, засоби та оперативно-пошукові обліки в боротьбі зі злочинністю, визначає основні напрями і тактику оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з виявленням злочинів у сфері економіки на території обслуговування, та розробляє на цій основі пропозиції керівництву Департаменту щодо підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності;

4) уживає заходи з протидії злочинам в органах державної влади, проти власності, у сфері інтелектуальної власності, пов'язаним з фальшивомонетництвом, а також із забезпечення відшкодування завданих зазначеними злочинами збитків;

5) протидіє кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності, земельних відносин і використання державного майна, запобігання незаконному використанню надр та інших природних ресурсів, легалізації (відмиванню) доходів, одержаних незаконним шляхом;

6) уживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;

7) уживає заходи, спрямовані на встановлення майна та матеріальних цінностей, здобутих злочинним шляхом, щодо яких судом може бути ухвалено рішення

про стягнення їх для відшкодування завданих злочинами збитків чи виконання додаткової міри покарання у вигляді конфіскації майна;

8) готує матеріали до засідань та оперативних нарад керівництва Департаменту та Національної поліції України з актуальних питань боротьби зі злочинністю у сфері економіки;

9) реалізує програми, комплексні та цільові оперативно-профілактичні операції, а також інші заходи, спрямовані на активізацію протидії злочинності на визначених пріоритетних напрямках;

10) готує інформаційно-аналітичні матеріали щодо стану та підвищення ефективності протидії злочинам у сфері економіки на території обслуговування;

11) розглядає депутатські запити і депутатські звернення народних депутатів України, звернення громадян, підприємств, установ, організацій, вивчає публікації і повідомлення в засобах масової інформації з питань, що належать до компетенції Департаменту;

12) здійснює діловодство, у тому числі за матеріалами негласних заходів оперативно-розшукової діяльності з дотриманням вимог режиму секретності;

13) взаємодіє з органами досудового розслідування, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, науково-дослідними установами системи Національної поліції України при здійсненні оперативно-службової діяльності, у тому числі за конкретними злочинами;

14) надає керівництву Департаменту пропозиції щодо створення та вдосконалення існуючих автоматизованих інформаційних систем, а також забезпечення своєчасного поповнення та належного використання оперативно-пошукових обліків;

15) уживає заходи із забезпечення відбору, розстановки і професійної підготовки працівників управління, створення резерву кадрів для висування кандидатами на посади, організації їх професійної підготовки та підвищення кваліфікації;

16) за погодженням з керівництвом Департаменту співпрацює із засобами масової

інформації з питань інформування громадськості про діяльність управління шляхом проведення прес-конференцій, брифінгів, інтернет-конференцій, прямих телефонних ліній, розміщення статей, інтерв'ю, коментарів, підготовки теле- і радіопередач, виготовлення та розповсюдження інформаційно-презентаційної продукції;

17) використовує кошти державного бюджету для проведення оперативно-розшукових заходів у межах видатків, затверджених у кошторисі Департаменту на зазначені цілі;

18) у межах компетенції сприяє забезпеченню відповідно до законодавства правового режиму воєнного стану, у разі його оголошення на всій території України або окремих місцевості [4].

Для виконання вказаних вище завдань працівники Управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України наділені правами:

1) здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах, а також контроль за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

2) здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

3) складати адміністративні протоколи про виявлені факти порушення антикорупційного законодавства та направляти їх до судових органів відповідно до законодавства;

4) у встановленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби із економічною злочинністю;

5) користуватися в установленому законодавством порядку базами даних На-

ціональної поліції України, МВС та інших державних органів з питань, що належать до компетенції управління, а також інші права, передбачені законодавством [4].

У складі Управління захисту економіки створені відділи протидії організованим формам злочинності у сфері економіки. З метою підвищення ефективності протидії організованому криміналітету, документування діяльності членів суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, насамперед транскордонного і транснаціонального характеру керівництвом Департаменту захисту економіки Національної поліції України розроблено функціональні обов'язки працівника відділу протидії організованим формам злочинності у сфері економіки, які полягають у наступному:

Обов'язки та повноваження:

- забезпечує роботу щодо якісної протидії організованим формам злочинності у сфері економіки, насамперед організованому криміналітету, документування діяльності членів суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій на території обслуговування;

- здійснює оперативно-розшукову діяльність по виявленню фактів хабарництва на території обслуговування;

- готує проекти відповідей на звернення та заяви, що надійшли на розгляд до відповідного структурного підрозділу;

- розглядає відповідні документи, що стосуються напряму роботи підрозділу та належать до його компетенції;

- бере участь у проведенні заходів, спрямованих на своєчасне та якісне виконання рішень керівництва відділу;

- виконує інші доручення керівництва структурного підрозділу у межах наданих повноважень та його компетенції;

- дотримується принципів законності, дисципліни, режиму таємності та конспірації у всіх сферах оперативно-розшукової та службової діяльності.

Має право:

- представляти підрозділ в інших органах МВС та Національної поліції України, а також в органах виконавчої влади з питань, що належать до його компетенції;

- залучати у встановленому порядку та за погодженням з керівництвом відповідних фахівців для розробки документів з питань, що стосуються напрямів роботи підрозділу;

- залучати у встановленому порядку та за погодженням керівництва відповідних фахівців для розробки документів з питань, що стосуються напрямів роботи підрозділу;

- отримувати у встановленому порядку інформацію, яка необхідна для виконання завдань, поставлених перед підрозділом;

- брати участь в організації та проведенні інструктивних нарад і семінарів з питань, що належать до компетенції підрозділу;

- вносити керівництву підрозділу пропозиції щодо удосконалення боротьби із злочинністю за напрямом діяльності підрозділу.

Повинен знати:

- Конституцію України;

- акти законодавства, що стосуються діяльності МВС та України;

- укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;

- розпорядчі документи МВС та Національної поліції України, інші нормативно-правові акти;

- основні засади державної політики у підвідомчій Департаменту сфері діяльності МВС та Національної поліції України, методи контролю виконання рішень та доручень;

- порядок підготовки та внесення до відповідних органів проектів законодавчих та нормативних актів, практику застосування чинного законодавства з питань діяльності підрозділів органів внутрішніх справ, основи державного управління, основи економіки, фінансів, організації праці та управління, структуру, принципи, її правове забезпечення;

- основи психології праці;

- правила ділового етикету та професійної етики;

- форми та методи роботи із засобами масової інформації;

- правила і норми охорони праці та протипожежного захисту, відповідні фахо-

вим завданням програмні засоби роботи на комп'ютері.

Кваліфікаційні вимоги:

Вища освіта відповідно до фаху професійної діяльності за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста.

Стаж роботи на посадах нижчого рівня не менше 3 років.

Особисті вимоги. Придатність до роботи за станом здоров'я.

Вказані функціональні обов'язки свідчать про високі вимоги, які висуває керівництво Національної поліції України перед кандидатами до спеціалістів з виявлення, протидії та розслідуванню злочинів з організованими формами.

Аналіз емпіричного матеріалу [5-10] та практичний досвід свідчить, що ефективна протидія організованій злочинності оперативними працівниками може бути успішною лише за умови володіння великим об'ємом спеціальних знань, значним досвідом оперативної роботи, наявності відповідних моральних та індивідуальних якостей, а головне потужним бажанням подолати організовану злочинність в Україні та довести ефективність системи Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України. Відповідальний підхід до своєї діяльності та глибокі знання якостей та можливостей супротивника в особі членів організованої злочинної групи чи злочинної організації передбачає осмислення всієї системи протидії злочинності, врахування інформації про злочинність як взагалі, так і, в першу чергу, організовану. Це, по-перше, відомості про види організованої злочинності; по-друге, причини та умови виникнення та діяльності вказаних об'єднань; по-третє, її елементи; по-четверте, причинні зв'язки з іншими ланками суспільства; по-п'яте, заходи та методи боротьби з організованою злочинністю у сфері економіки. Викладене свідчить про необхідність існування спеціалізованої служби, діяльність якої буде направлена саме на протидію організованій злочинності, і такий новостворений у цих цілях оперативний підрозділ як Управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України вже розпочав свою діяльність з 16.11.2015

року. Перед працівниками зазначеної служби поставлені великі завдання та сподівання належної результативності їх виконання. Безумовно, в умовах процесу реформування, яке торкнулося оновлення законодавчої бази, штатного розпису, зміни керівного складу, важко отримати відмінні показники без відповідного матеріального та фінансового і кадрового забезпечення та напрацювань, які потребують певного часу, проте всі ці зміни, мають на меті вдосконалення протидії злочинності у сфері економіки та перехід на новий високий рівень забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності.

Література

1. Ноник В.В. Організаційно-тактичні засади протидії організованій злочинній діяльності на регіональному рівні: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / Ноник Валерій Вікторович. – Одеса, 2007. – 198 с.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
3. Про Національну поліцію України Закон України від 02.07.2015 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Про затвердження Положення про управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України, затверджене наказом Департаменту захисту економіки Національної поліції України від 16.11.2015 № 3.
5. Кушпін В.П. Правові та організаційно-тактичні особливості оперативно-розшукової діяльності підрозділів боротьби з організованою злочинністю у сфері економіки: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.П. Кушпін. – Львів, 2010. – 20 с.
6. Шендрик В.В. Організована злочинність: погляд практиків / В.В. Шендрик //

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються питання протидії організованій злочинності у сфері економіки оперативними підрозділами Національної поліції України, аналізуються повноваження і права працівників підрозділів поліції з протидії організованій злочинності у сфері економіки.

SUMMARY

The issues of counteracting organized crime in the sphere of economics are considered in the article; authorities and rights of the officers of police divisions combating organized crime in the sphere of economics are analyzed.

Бюлетень з обміну досідом роботи. – 2006. – № 166. – С. 48-51.

7. Гула Л.Ф. Правові і організаційно-тактичні питання взаємодії оперативних підрозділів органів виконання кримінальних покарань (ДДУПВП) з органами внутрішніх справ у боротьбі з організаторами, лідерами та «авторитетами» організованих злочинних угруповань щодо попередження та розкриття злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / Л.Ф. Гула. – Львів, 2008. – 20 с.

8. Єфімов В.В. Оперативне забезпечення протидії викраданням, що вчинюються організованими злочинними угрупованнями у переробній сфері АПК (за матеріалами

підрозділів ДСБЕЗ і БОЗ МВС України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / В.В. Єфімов. – Дніпропетровськ, 2007. – 20 с.

9. Сидорук І.І. Організаційно-правові і тактичні основи документування економічних злочинів, вчинених організованими злочинними формуваннями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / І.І. Сидорук. – Львів, 2007. – 16 с.

10. Ущатовський В.Ф. Протидія організованій злочинності: теоретичні та соціально-правові проблеми: монографія / В.Ф. Ущатовський. – Київ: ДНДІ МВС України, 2009. – 529 с.